

3. **Boenisch P.** Aesthetic art to aesthetic art: theatre, media, intermedial performance // *Intermediality in Theatre and Performance* Amsterdam-New York Rodopi 2006

4. **Giannaci G.** Virtual Theatres: An introduction // London-New York Routledge 2004

5. **Lavender A.** Mise en scene, Hypermediacy and the Sensorium // *Intermediality in Theatre and Performance* Amsterdam-New York Rodopi 2006

УДК 141.32

В. М. Скиртач

ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЯ СУБ'ЄКТА В ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Проаналізована проблематизація суб'єкта, яка відбулася в екзистенціальній філософії. Досліджені причини, за яких фундаментальна онтологія Гайдеггера не вбачала сенсу в суб'єкті як дискурсивній одиниці, що зумовило загальну критику суб'єктивної філософії і відповідні евристичні наслідки для долі суб'єкта. Виявлені певні інтенції в екзистенціальній філософії, реалізація яких актуальна для сучасного розуміння суб'єктів глобалізаційно – технічного світу.

Ключові слова: суб'єкт, феноменології, свідомість, екзистенція, онтологія

Проанализирована проблематизация субъекта, которая состоялась в экзистенциальной философии. Исследованы причины, по которым фундаментальная онтология Хайдеггера не видела смысла в субъекте как дискурсивной единице, что обусловило общую критику субъективной философии и соответствующие эвристические последствия для судьбы субъекта. Выявлены определенные интенции в экзистенциальной философии, реализация которых актуальна для современного понимания субъектов глобализационных - технического мира.

Ключевые слова: субъект, феноменологии, сознание, экзистенция, онтология

Problematization of the subject, which has taken place in existential philosophy was analyzed. The reasons were investigated and pointed that the fundamental ontology of Heidegger did not see sense in the subject as a discursive one, which led to a general critique of subjective philosophy and corresponding heuristic consequences for the fate of the subject. The certain intentions in existential philosophy were identified, the implementation of which is relevant to the modern understanding of the subjects of globalization - the technical world.

Key words: subject, phenomenology, consciousness, existence, ontology

© В. М. Скиртач, 2012

Незаперечна перевага екзистенціальної філософії полягає в тому, що вона вперше виявила неможливість звернення філософії до людини без урахування характеру конкретного існування, специфічності його буття. Разом з такою трансформацією відбувається суттєва трансформація і типу суб'єкта. Суб'єкт, до якого звертається філософія існування, прагнучи осмислити людський досвід, пережити його, є конкретною людиною, яка живе тут і тепер, існування якого часто трагічно.

Перехід до такого розуміння суб'єкта відбувався поступово: спочатку – шляхом кантівського заперечення метафізичного субстанціалізму та ствердження трансцендентального суб'єкта як логічної форми, що забезпечує зв'язність свідомості; потім – до феноменології, котра виключає як метафізичні постулати, так апіорні структури свідомості. Трансцендентальний суб'єкт являє собою єдність конкретних переживань, яка уже відбулася, у їх конституційній формі, де трансцендентальне й емпіричне поєднуються у свідомості через інтенціональність та інтуїцію. Феноменологічне розуміння проблеми суб'єкта, вплинули на таких філософів, як М. Гайдеггер, Ж.-П. Сартр, але тема суб'єкта тут була швидше точкою відштовхування. Так, фундаментальна онтологія Гайдеггера не вбачала сенсу у суб'єкті як дискурсивній одиниці, що зумовило його загальну критику суб'єктивної філософії. Екзистенціальну онтологію Гайдеггера описувала суб'єктивність як чисте існування через екзистенціали, що існують у часі. Сартром же здійснена критика предметного сенсу трансцендентального суб'єкта.

Сучасні дослідження були спрямовані саме на руйнування цієї гайдеггерівської чистої присутності як конкретності. Найбільш фундаментальним роботами, в яких осмислювався цей перехід, стали роботи таких дослідників, як Л. Ландгребе, П. Рікбор, Л. Штекер. Між тим, на наш погляд, залишаються невиявленими певні інтенції в екзистенціальній філософії, реалізація

яких може бути евристично плідною. Метою запропонованої роботи є проблематизація розгляду суб'єкта у горизонті парадигми екзистенціальної філософії.

Отже, спочатку йшлося про перегляд позиції, де різко протиставлені суб'єкт і об'єкт. Так, феноменологічна редукція прагнула звільнити свідомість від «природної установки», зняти суб'єкт-об'єктний поділ. Гуссерль вводить у свою філософію ідею «життєвого світу», в якому вкорінений трансцендентальний суб'єкт як певний смисловий горизонт свідомості. Завдання феноменологічної редукції – звільнити свідомість від сцієнтизму і перейти до того, що сам Гуссерль назвав новим мисленням. Для Гуссерля свідомість трансцендентального суб'єкта абсолютно не персоналістична, мислення не має індивідуального забарвлення: це саме безособовий «трансцендентальний суб'єкт», котрий не пояснює, а описує певну реальність. Феноменологічна редукція, як відомо, передбачає: «епохе», утримання від суджень про реальне існування світу, включення його у дужки. Залишається свідомість світу, акт, схожий з декартівським пізнанням. Пізніше редукції піддається наступний шар свідомості – все, що визначається як приналежність до будь-якої традиції, соціального прошарку тощо. Все це повинно бути виключено, як і наступний, психологічний, шар емпіричної свідомості. Тільки після цього можна переходити до «чистої свідомості». При переході до «чистої свідомості» ми отримуємо власне феномени як явища, що збігаються з сутністю, в яких виділяється предметний зміст і сам пізнавальний акт. У результаті сенс предмета, затемнений думками, словами і оцінками, прояснюється як набір актів чистої свідомості. При цьому в межі розгляду повертається все те, що було виключено з нього раніше, але вже у своїй «чистій сутності». Таке повернення здійснюється через ідеації як безпосереднє бачення ідентичної суті мовних виразів. Суть методу полягає в «знятті шарів», «очищенні» вихідної данини смислоутвореної єдності.

Феноменологічний підхід фокусується на переживанні світу за допомогою потоку свідомості як структуруванні значення. Дії свідомості – воля, мислення, очікування, згадування – дають доступ до світу суб'єкта чи іншим світам, відображаючи як зміст, так і процес. Свідомість розпізнає або створює значення, яке згодом втілюється у світі як переживання. Гуссерль стверджує, що світ, а також людське буття конститується в трансцендентальній суб'єктивності. Свідомість, суб'єкт, еґо називаються трансцендентальними, оскільки розглядаються в сенсі, що зумовлює відношення до трансцендентального світу. У свідомості конститууються не речі, а значення і смисли, дякуючи яким свідомість має на увазі ці речі [2, с.171]. Таким чином, трансцендентальна феноменологія є описом сутнісних структур конституювання світу у трансцендентальній суб'єктивності. У більш пізній період у творчості Гуссерля присутні такі теми, як тимчасовість, інтерсуб'єктивність, історичність. Свідомість визначається як потік у часі. Гуссерль намагається зрозуміти, як свідомість конститує світ і себе в якості єдності минулого, сьогодення і майбутнього, як ми переживаємо інших як суб'єктів в їх власних правах, а також, яким чином світ набуває сенсу як світ для всіх. Інтерсуб'єктивність або соціальне існування носить, згідно Гуссерлю, тимчасовий характер. Фундаментальний внесок Гуссерля полягав у залученні уваги до дослідження значення, що становить силу дій свідомості у створенні світу суб'єкта. Він запропонував дослідницьку програму, названу «трансцендентальної феноменологією», призначену для виявлення структур суб'єктивності, що втілюють умови можливості всього свідомого досвіду.

«Чиста» феноменологія Гуссерля була пізніше збагачена екзистенціалістськими надбаннями. Екзистенціалісти визнавали важливість передсвідомого, доментального життєвого переживання і переживання феномену тіла. Екзистенціалісти підкреслювали, що буття-у-світі включає в себе більше, ніж людську свідомість, і містить тотальну реакцію, втілену відповідь людини на ситуацію, яку вона сприймає. Вони зосередили дослідження на ситуативному переживанні. Іntenціональність була перевизначена як діалогічна динаміка взаємодії Я-Інший. Екзистенція передбачає конкретне, біографічно втілене життя конкретних людей, які характеризуються унікальністю і незамінністю. Екзистенціальна феноменологія вивчає екзистенції в термінах особистісного залучення у ситуацію в світі. Вона спрямована на пробудження до особливого способу життя, звичайно званому автентичним існуванням (екзистенцією).

А.Г. Черняков зауважує, що вирішальний перелом, який стався в долі суб'єкта в «Бутті і часу», – не просто «внутрішня справа» феноменології, та не просто демаркація кордону між феноменологією Гуссерля і новим початком феноменології, як його замислював Гайдеггер. Деконструкція класичного поняття суб'єкта, спроба виходу за межі «новоєвропейської метафізики суб'єктивності» вказує на новий топос філософствування, або, точніше, на певну неминучу у-топію, в якій застає себе філософія, яка загубила картезіанський *fundamentum absolutum et inconcussum veritatis*, але не втратила його з виду [7, с.12].

М.Гайдеггер звернувся до самих витоків, до виникнення поняття «суб'єкт» і до смислового об'єкту, який уможливив його появу. Мартіном Гайдеггером ставиться проблема знаходження

джерел панування суб'єктивного, яке править усім новоєвропейським людством і його світорозумінням. Він виходить із того, що раніше «sub-jectum» означало «те, що лежить в основі», і лише у Декарта саме людина, а не річ, предмет, як у попередній філософській думці, постає як справжній і єдиний суб'єкт, який «задає міру суцього, сам від себе і для себе визначаючи, що має право вважатися справжнім ...Однак, не можна все-таки забувати: людина тут – не відокремлене егоїстичне Я, але суб'єкт, і цим сказано, що людина вступає на шлях нічим не обмежуваного обчислюваного розкриття суцього» [6, с.12].

Гайдеггер поставив під сумнів традиційний картезіанський поділ на суб'єкт і об'єкт, що вело до дуалістичного бачення світу: дихотомії суб'єктивної свідомості та об'єктивної матерії. Онтологічний поворот у класичній концепції суб'єктивності саме і пов'язаний із спробою подолання суб'єкт-об'єктної моделі. Цей поворот у своїй суті спрямований на те, щоб показати, що інтелектуальний словник суб'єкт-об'єктної моделі, по-перше, не єдина вихідна точка для філософії, а, по-друге, що він похідний від більш фундаментальної структури буття-в-світі, де Dasein і світ взаємопов'язані в первісному саморозумінні. Можна уникнути цих труднощів, якщо мислити про існування, в якому світ і об'єкти виявляються і розкриваються динамічним чином (Dasein). Людина – не Я, що живе окремо від незалежного світу, а, швидше, особисте залучення в складну загальну структуру відносин взаємозалежності, що вимагають реакції і участі. Сучасний дослідник екзистенціально-феноменологічних пошуків Євген Борисов ставить питання про те, що рівень феноменологічного дослідження розкривається Гайдеггером в його розрізненні справжності та недостовірності як основних модусів існування тут-буття (Dasein). Одна з основних новацій екзистенціальної аналітики полягає у тому, щоб проаналізувати це розрізнення в когнітивній проекції, маючи на увазі, головним чином, його значення для феноменологічного методу. Але слід розглянути специфічні особливості існування тут-буття як суб'єкта різноманітного, в тому числі і рефлексивного пізнання: «Тут-буття - не суб'єкт ... Однак це суще є носієм трансцендентальної активності у тому сенсі, що структури його існування – екзистенціалів – суть конститутивні апіорі у відношенні всякого сенсу, всякої предметної даності і всякого пізнання. Тож тут-буття є якби «правонаступником» гуссерлівського трансцендентального суб'єкта у феноменології Гайдеггера» [1, с.67]. Позначена «не-суб'єктність» тут-буття по відношенню до предметного світу обумовлена саме тим, що це суще є суб'єктом, який володіє усіма правами по відношенню до свого власного існування.

Гайдеггер порівнює новоєвропейську раціональність із давньогрецькою: якщо грек був таким, що споглядався суцим, то новоєвропейський суб'єкт сам споглядає суще; якщо грек прагнув зібрати свою сутність, щоб зайняти певне, тільки йому притаманне положення в суцшому, то в Новий час людина швидше протиставляє усе, що не є я не-я; в цьому Гайдеггер бачить витoki опредметнення світу (німецьке слово «предмет» – der Gegenstand – може бути перекладено як «конфронтуюче»)[6, с.149]. Гайдеггер був занепокоєний тим, що продукти автономізації культури – всемогутній розум, наука – зруйнували традиційну структуру буття: онтологічна побудова світу залишилася без детермінуючого початку, який задавав міру розвитку західноєвропейській культурі загалом. Звільнене місце традиційно існуючих цінностей починає займати суб'єкт, але ж він, перетворюючи все на свій лад та розсуд не відає, що коїть; йому загрожує духовна деградація. Поворотне значення на шляху звільнення людини від небезпечного поступу європейської цивілізації шляхом активності автономного суб'єкта мало повернення М.Гайдеггером до онтологічних засад буття людини. У творчості Гайдеггера звучать мотиви, які чуються у постмодерністів: наприклад, сьогодні людина «розсіюється і позбавляється шляхів» [5, с.240]. Суб'єкт вже не вкорінений в самій людині; суб'єктом поступово стає індустріальне суспільство в цілому, яке впевнено прямує до остаточного набуття об'єктивованих та калькулюючих характеристик. Людина виявляється залученою у коло процесів, які регулюють самі себе за законами зворотного зв'язку. Зазначене і є виявленням недійсності існування: повсякденність, яку формують модуси страху і турботи, в яку закладено екзистенціальний конфлікт – рух до смерті. Гайдеггер воліє виявити таке мислення, яке дало можливість прорватися до буття, «встати у провіт до істини буття»; шукати його треба знову-таки за межами мислення «обчислюється» [5, с.240].

Ми погоджуємося із думкою С.Жижєка про те, що «Гайдеггер - головний філософ ХХ століття (так само як Гегель був головним філософом ХІХ століття): усім філософам (починаючи з Рудольфа Карнапа) доводилося визначати свою філософію шляхом проведення кордону, заняття критичної дистанції по відношенню до нього. Більшість не просто відкидало його; скоріше вони зберігали до нього подвійне відношення, визнаючи його прорив, але стверджуючи при цьому, що він не зміг піти в ньому до кінця, продовжуючи триматися метафізичних допущень. Скажімо, для марксистів Гайдеггер в «Бутті і часу» був правий, зробивши поворот від вільного суб'єкта, який споглядає світ, до людини як присутності, що завжди-вже вкинута в світ,

залучена до нього, та він не зміг визначити становище людини в межах історичної тотальності його соціальної практики; *mutatis mutandis*» [3, с.361].

Отже, можна зробити наступний висновок: незважаючи на критику з боку М.Гайдеггера, цінності сучасної цивілізації, базовані на ідеї суб'єкта, не втратили актуальності для сучасного світу і, як і раніше, фундують основні демократичні цінності та порядок здійснення влади в сучасному суспільстві. Існує тісний зв'язок між ідеєю суб'єкта і ідеєю демократії. Тим не менш, слід визнати доцільність гайдеггівського розуміння кризи демократії, що теоретично виражається в неможливості забезпечити у зверхсуспільствах глобалізаційної доби вимогу участі в управлінні усіх соціальних суб'єктів через невідповідність демократичних норм технічного століття. Виходячи із вищевикладеного потрібно або переосмислити поняття «суб'єкта», або шукати нові смисли поняття «демократія».

Бібліографічні посилання:

1. **Борисов Е.** К вопросу о феноменологическом методе в экзистенциальной аналитике М. Хайдеггера / Евгений Борисов // Мартин Хайдеггер и современность XX века.- Минск: Менск, 1997.- С. 65-77.
2. **Гуссерль Э.** Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. СПб.: Издательство «Владимир Даль», 2004. - 399 с.
3. **Жижек С.** Устройство разрыва. Параллаксное видение /С.Жижек .-М.: Европа, 2008.- 516 с.
4. **Сартр Ж.-П.** Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии./ Ж.- П.Сартр М.: ТЕРРА - книжный клуб; Республика, 2002. - 640 с.
5. **Хайдеггер М.** Бытие и время. – С-Пб.: Наука, 2002. – 452 с.
6. **Хайдеггер М.** Время карины мира. Хайдеггер, М. Время и бытие: Статьи и выступления / Сост., пер. с нем. и комм. В. В. Бибахина. — М.: Республика, 1993. — 447 с.
7. **Черняков А.Г.** У пошуках втраченого суб'єкта. \ \ Метафізичні дослідження. Випуск 6. Свідомість. Альманах Лабораторії Метафізичних Досліджень при Філософському факультеті СПбГУ, 1998. С. 11-38.

УДК 284.57

Є. Н. Лебедюк

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ХРИСТІЯНИ – СВЯТІ СІОНІСТИ: ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО УСТРОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ

У статті розглядаються особливості формування церковного устрою євангельських християн святих сіоністів. Авторка зосереджує увагу на структурі, нормах і правилах створення та існування організації п'ятидесятників-сіоністів.

Ключові слова: євангельські християни святі сіоністи, мурашківці, апостоли, диякониси, храм-сіон, харизматична організація, авторитарно-апостольська організація, екстатична організація.

В статье рассматриваются особенности формирования церковного уклада евангельских христиан святых сионистов. Автор сосредоточивает внимание на структуре, нормах и правилах создания и существования организации пятидесятников-сионистов.

Ключевые слова: евангельские христиане святые сионисты, мурашковцы, апостола, диаконалисы, храм-сион, харизматичная организация, авторитарно-апостольская организация, экстатическая организация.

The particularities of forming of the church mode of evangelic christians of saint zionists are examined in the article. An author concentrates attention on a structure, norms and rules of creation and existence of organization of p'yatidesyatnitsy-zionists.

Key words: evangelic christians saint zionists, myraskivci, apostles, deaconesses, temple-sion, charisma organization, authoritarian-apostolic organization, ecstatic organization.

© Є. Н. Лебедюк, 2012

Постановка проблеми. Для усвідомлення цілісного бачення релігійного процесу в Україні, знайомство з об'єктивною історією, світоглядними положеннями та організацією вітчизняного євангельського руху є актуальним. У цьому контексті найчастіше поза увагою залишаються маловідомі та нечисленні релігійні групи, до яких належить організація євангельських християн